

es castellet

BUNYOLA

NÚM. 20

OCTUBRE-NOVEMBRE 89

125 PTES

Editat pel

COLLECTIU CULTURAL SITJA

Dipòsit legal: PM 779 - 1982

CORRESPONDÈNCIA:

Apartat de Correus, 13.
c/ Mestre Colom, nº 9.
07110 B U N Y O L A

CONSELL DE REDACCIÓ:

Jaume Mateu Martí.
Bàrbara Suau Font.
Miquel Clar Oliver.
Mª Antònia Mateu.
Margalida colom.
Jaume Mateu Batle.
Xavier Margais.

COLLABORADORS:

Gregori Mateu.
Taller d'Història
de Bunyola.

FOTOGRAFIA:

Arxiu Es Castellet.
Isidre Mateu.

**ELS ARTICLES FIRMATS EN AQUESTA
REVISTA SOLS EXPRESSEN L'OPINIÓ
DELS SEUS AUTORS.**

Impresa a Apóstol y Civilizador.

**SOM L'ALTERNATIVA DE L'ESPANYA EN PROGRÉS:
PARAULA; SOM CAPAÇOS DE FER-HO,**

podria ser una de les moltes gràcies o un dels acudits d'entre una llarga llista que fes honor (entre maliciós i festiu) a una campanya electoral bastant fada tant a Bunyola com a Mallorca que culminà el passat 29 d'octubre. Els resultats tots els coneixem prou bé a nivell d'Estat: majoria absoluta pels pèls del PSOE, lleugera recuperació del PP, reculada important del CDS i augment espectacular d'IU. Pel que fa a Balears, augment important del PP beneficiat sens dubte pels vots procedents de la difunta UM i en certa forma, també, pels desencantats del PSOE que decidiren, qui sap si com a càstig, no anar a votar. Això, juntament amb l'ascens d'IU i a una campanya desencertada a nivell balear han fet possible la pèrdua de molts dels vots als socialistes balears.

Pel que fa a Bunyola, en aquest número trobareu els resultats totals que aquí es donaren i que no constitueixen cap sorpresa rellevant: guanyà clarament el PP seguit del PSOE i més lluny encara el CDS, PSM-ENE, IU, i els Verds-Llista verda. Crida l'atenció, de tota manera, els vots que aconseguiren en Ruiz-Mateos i companya. Uns vots que, rigorosament, són difícils de catalogar: el "manfotisme", el càstig i en un cert punt la consciència fan un còctel tan exòtic com mal d'emprendre. Seria molt interessant saber les raons dels seus votants estimulats per una "oposición, oposición, oposición" més provocada per la ràbia i el rencor d'en Ruiz-Mateos que no per una política programada i assenyada.

En definitiva, començarem una nova legislatura diuen que més interessant, possiblement més "parlamentària" i els déus i els polítics facin més participativa.

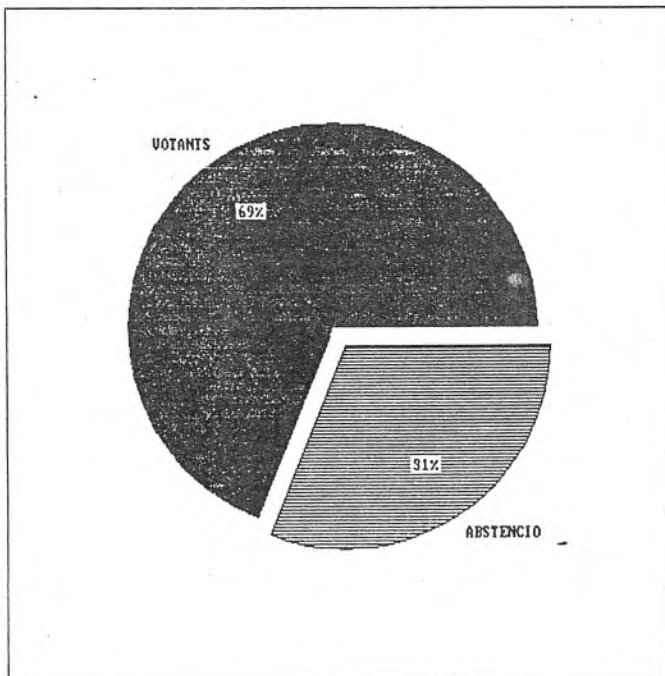
III CONCURS INFANTIL DE REDACCIÓ ES CASTELLET

Amb aquest número oferim gratuïtament una llibreta que reuneix les obres guanyadores del III Concurs Infantil de Redacció Es Castellet que cada any organitza el Collectiu Cultural Sitja. És un goig per tots els que fem aquesta revista veure com any rera any (i ja van tres) els nostres escolars deixen a lloure les seves bestioles imaginatives per oferir-nos generosament petites obretes literàries i, en alguns casos, pictòriques. I el plaer més intens, constatar l'interès cap a aquest concurs que demostren gran nombre dels nostres escolars. És ben agradable comprovar l'evolució de molts d'ells, concretament dels que hi col·laboren cada any, a través dels seus escrits. I no és exagerat afirmar que més de tres apunten ben amunt.

ELECCIONS GENERALS 1989

Docs, ja tenim un nou Parlament! Diuen els que entenen aquestes batalles, baralles i lliçons cíviques que la nit del 29-0 serà inoblidable per l'espectació: majoria absoluta del PSOE sí, ara no, ara torna, ara se'n va, ara torna, ara no la tenim, ara la rascam...A la fi tenim els 176! Als parlamentaris del PSOE no els quedarà més remei que vacunar-se contra tot allò vacunable i el que sigui susceptible de ser-ho si no vol mostrar les randetes en els moments més inoportuns.

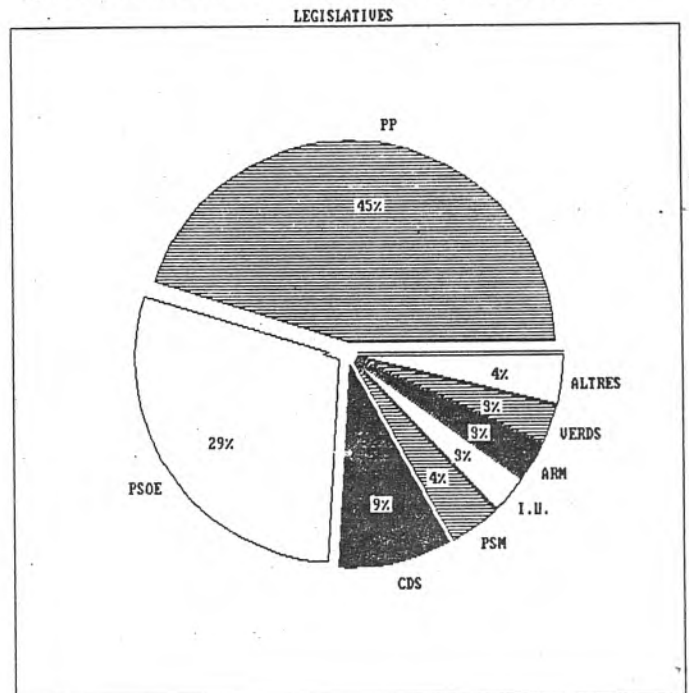
Bromes a part, ací teniu els resultats absoluts de la nostra demarcació electoral perquè en faceu les valoracions que vulgueu. Nosaltres, i a manca d'anàlisis més profundes que per raons d'imminència no podem fer, volem compartir amb vosaltres algunes dades que consideram alligonadores.

QUANT AL CONGRÉS DE DIPUTATS

Primer de tot que quasi el 75 % dels bunyolins (incloent-hi Palmanyola) es divideixen entre dos partits: el Partit Popular i el PSOE amb clara diferència del primer sobre el segon (més d'un 16 % més) i que l'altre 25 % es divideix entre el CDS i el bloc PSM-ENE, I.U. i Verds. Això sense deixar d'esmentar el 3 % que pensa que en Ruiz Mateos ho faria tan bé o més que el més pintat PP o PSOE.

La resta de partits presentats, no tenen, clarament, cap incidència: vots testimonials i nostàlgics. Només tres candidatures no han aconseguit cap vot: la "Coalición Socialdemocrata", na Barcala i el seu "Partido Radical Balear" (es veu que el seu slogan "Atrévete" ens ha sonat més a amenaça que no a convit) i "Alianza de la República".

QUANT AL SENAT

La veritat és que les "paperetes" tamany llençol del Senat s'assemblen massa a una sopa de lletres. És on s'han donat més vots nuls i tot perquè molt no sabien exactament si era una, dues o tres les creus que s'havien de marcar. Les dades bé ho demostren: dels 1976 votants, per al Senat, foren vàlides 1876 paperetes i 36 en blanc. Possiblement aquesta és la raó que explica diferències en aparença inexplicables. De tota manera torna ésser el PP qui se'n duu el gat al sac: els seus candidats acaparen el 45'16 % del total dels votants. El segueixen els senadors del PSOE amb el 31'33 % i a molta distància els del CDS amb el 8'64 %, els del PSM-ENE amb el 4'14 %, els verds amb el 3'38 % i els d'I.U. amb el 3'11 % igual percentatge que els de Ruiz Mateos.

Per al Senat no tingueren cap vot els "Comunis-

tes al Senat" ni els de na Barcala, Partido Radical Balear. Ací sí que hi hagué concordança amb els zero vots per al Congrés.

UNA COMPARACIÓ

	Eleccions Europees	Generals 89
Partit Popular.....	32'3 %	45'09 %
PSOE.....	28'8 %	29'45 %
Ruiz-Mateos.....	9'2 %	3'08 %
Centro Democrático Social.....	8'9 %	3'79 %
PSM-ENA.....	6'9 %	3'79 %
Esquerra Unida.....	1'8 %	3'44 %
Llista Verda.....	1 %	2'73 %

És ver que cada elecció (municipal, general o europea) té els seus propis trets. Per això els partits no van de comparar unes amb altres. Això no obstant, nosaltres compararem aquestes darreres amb les Europees de fa uns mesos perquè hi trobam certes dades per a l'estudi. Si us fixau en el quadre comparatiu el primer que crida l'atenció, és el manteniment de tan per cent del PSOE tant per una com per altra elecció. Igualment passa amb el CDS. El PP segueix essent el més votat, acumulant-se a les generals el descens sofert per Ruiz Mateos i els seus que perden 6 punts. Un altre cas interessant és el que formen el PSM-ENE, I.U i llista verda que tenen plantejaments polítics semblants concretament en matèria ecològica: entre els tres es reparteixen el 9'7 % de l'electorat bunyolí. Si a les Europees el PSM acaparava el 6'9 d'aquest tant per cent, a les generals n'han hagut de cedir el 3'44 as I.U. i 2'73 als de la Llista Verda.

Insistim que son comparacions que molt possiblement no resistesquin una mínima anàlisi exhaustiva; així i tot pot ésser indicatiu d com es mouen les dretes, les esquerres i els que queden enmig a Bunyola.

Partit Popular.....	891 vots	45'09 %
PSOE.....	582 "	29'45 %
CDS.....	175 "	8'85 %
PSM-ENE.....	75 "	3'79 %
I.U.....	68 "	3'44 %
Agr. Ruiz-Mateos.....	61 "	3'08 %
Els Verds-Llista Verda.....	54 "	2'73 %
Unió Balear.....	10 "	
Partit Socialista dels treb.....	7 "	
Part. Obrero Rev. España(P.O.R.E)	3 "	
Falange Española-JONS	3 "	
Part. Com. Pueblos española	2 "	
Part. Trab. España-Unidad Com.....	2 "	1'36 %
Coalició Socialdemòcrata.....	-	
Partido Radical.....	-	
Alianza por la República.....	-	

S E N A T

Simón Pedro Barceló Vadell (PP)	865
Joaquim Cotoner Goyeneche (PP)	801
Antonio Garcias Coll (PSOE)	594
Maria Terrades Pallicer (PSOE)	562
Miguel Artigues Bonet (CDS)	172
Martín March Vives (CDS)	147
Cecili Buele Ramis (PSM-ENE)	82
Sebastià Serra Busquets (PSM-ENE)	71
Joan Buades Beltrán (Verds)	70
Angel Fernández Gómez (Ruiz Mateos)	67
Eberhard Grosske Fiol (IU)	61
Francesc Josep Cortès Aguiló (Verds)	55
Albert Saoner Barberis (IU)	54
Miquel Garau Garau (Ruiz Mateos)	49
Onofre Alba Vidal (UB)	16
Alfredo Mus López (UB)	10
Maria del C. Montalvo Quiñones (PST)	7
Rosario Riveiro Lorenzo (PTE-UC)	3
Antonia Tordillo Ramirez (PTE-UC)	2
Tomás Sastre Martínez (Mov.Católico Esp)	1
Francisca Bosch Bauzá (Comunistes Senat)	-
Manuel Vicente Domenech Bestard (Comun.Senat)	-
Antonio García Noguera (Partido Radical Bal.)	-
Juan Ripoll Huguet (Partido Radical Balear) .	-

B A R

CA'S PELLER

C/ SANT MATEU 5

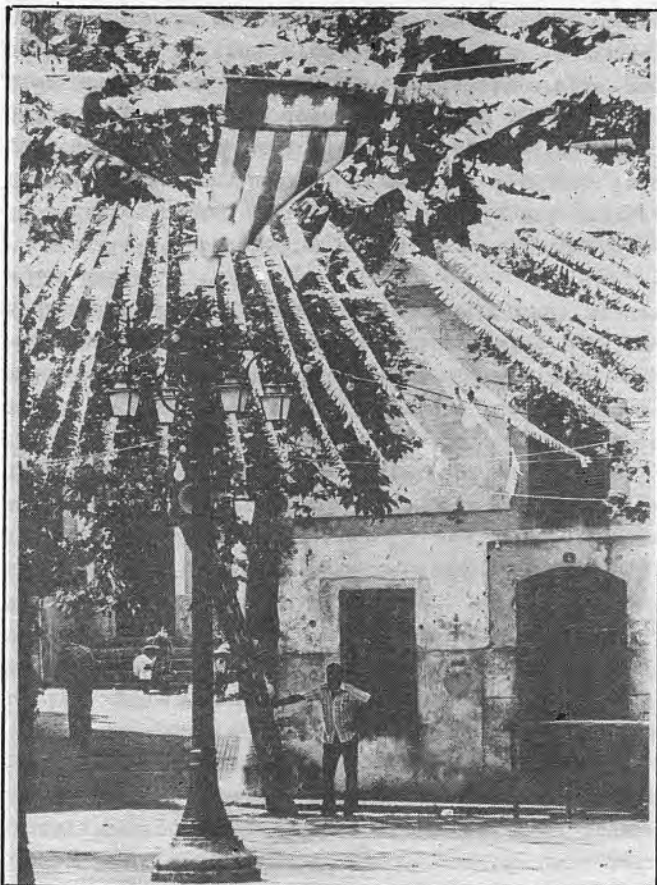
CA'S BOLLETÍ

**Drogueria, ferreteria, sabateria
i articles variis**

carrer Major, 19   Tel. 613047

Sant Mateu 89

Enumerar aquí un per un tots els actes de les festes i puntuar-los seria llarg a més a més de dollut ja que cadascú gaudeix de criteri just i propi per saber el que més li va; però si volem fer una avaluació global, i per fer això a Bunyola no es precisa d'estudis sociològics ni estadístiques, és suficient parar esment als comentaris i actituds de la majoria de gent, i enguany, aquesta majoria ha donat l'aprovat. És a dir, el poble ha quedat satisfet dels actes organitzats per l'Ajuntament i les entitats que volgueren col·laborar.

Sols unes preguntes queden a l'aire i pensam que mereixen la resposta - dels qui la puguin donar, ja que, una desinformació dóna peu a tota casta de comentaris, especulacions, demagògies i teories:

- Com així sortiren en tant de retràs els programes?.

- Per què el "lio" en la qüestió d'aparcar al carrer Pare Bartomeu Caputxí i al Passeig A. Estarelles els dies abans, durant i després de les festes?.

- Era imprescindible tenir pràcticament tancat a la circulació el poble el matí del dissabte 23 ?.

- Es toranarà a sacrificar la façana del campanar pel que ha estat enguany l'acte més espectacular de les festes?.

- Quan les institucions polítiques ens demanen que emprem l'aigua amb comptagotes, quants de litres es tuden a la plaça amb els jocs infantils?.

- Quants d'anys més es cremarà el paperí abans de que acabin les festes?.

Cal destacar que enguany Sant Mateuet ha estat el que tocava ésser, un acte -- fora de programa viscut per aquells que volien ésser actors-espectadors i sabien el que hi trobarien i ignorat pels que no els hi interessava.

I una cosa que no es pot deixar passar per alt; es tracta de la bona idea de montar un parc d'atraccions infantils a l'escola; per ventura els més petits per primera vegada han disfrutat de Sant Mateu.

SANT MATEU GLORIÓS FEIS QUE L'ANY QUE VE ENCARA HI SÍGUEM TOTS DOS

Crònica nostàlgica de les festes
per En Xoriguer Valls Suau (1)

Estimats lectors:

una vegada més, per ajudar a certs senyors a omplir una plana i per ajudar-me a mi amb el què me pagaran, em dispòs a relatar les festes de Sant Mateu, dies que ja han passat i que, per a mi, pentura no es repetiran ja que, a més de sa llengua, rossec molts d'anys i un fetge petrificat. L'afició (no addicció) a la beguda m'ha obligat, enguany, a estudiar els destil·lats del nostre país (xoriguer, canya Valls, conyac Suau, Palo Túnel, etc.); precisament, palo i canya pertoca donar a qui correspongui per aquestes festes que quasi no passaren (gluc, gluc). (2)

Qui ho haguera hagut de dir! Ni el repicar de les campanes durant la posada de la bandera en el campanar vuit dies abans del dia del Patró; ni la puntualitat en què sortiren els programes, ni tan sols un nigulot gris al cel, auguraven els decadents dies que se'ns acostaven (gluc).

Una mala llenegada al cap de cantó de Ca S'Espardenyer (gluc), ja que brusquejava, no em va deixar ésser a temps a sa repartidora de pa, botifarró i, sobretot, vi que ja donaven es primer dia; i sa música, per molt seva que fos, no conseguia que qualcú sortís a ballar. Per paga, amb aquella aiguada que caia! (gluc, gluc). Allò, a les 10 s'havia acabat i jo prenia unes seques a Cas Peller.

Dia 21 (dia del Santo Patrón, deia el programa), un espantós renou de llaunes que venia del carrer, em feu pegar un glop i una coça al llençol. Vaig guaitar per la finestra: era el cercaviles, però quina vergonya! Allò demanava un glop i una dimissió: en bon dia gran, quatre esquixerells amb dos tambors i tres trompetes! On era la banda? Això que havien dit que venia sa de Porreres (gluc, gluc).

I al capvespre, on devia ser jo quan els bombers feien de toreros? No ho puc recordar (gluc). Ni una gota de sang, informava el programa.

A les vuit de l'horabaixa, el repicar de les campanes de la parròquia, després del seu volteig, altre cop el seu repicar, aquell so harmoniós i acompassat, ara quiet, suara picat ... Tocar d'àngell Música celestial que arribava a tots els racons del terme que omplia el cor d'aquells que Sant Mateu més estima, els bunyolins. Això produí dins mi unes espantoses ganes de beure (gluc) i d'anar a l'ofici. Sa canya em desmemoria

i no puc recordar de què anava es sermó. Record, però, que els capellans begueren i no convidaren a ningú.

Llastima de sa revetlla! Tan poca gent ... feia un vent que alçava ses faldes (res com un bon conyaquet per entrar en calor) ... els sonadors de Lluçmajor seguieren tot el temps, quasi no deixen participar als balladors bunyolins (gluc).

Oh divendres, dia passat Sant Mateu, quin Sant Mateuet! Tres continents per tenir-nos contents, sa mateixa paraula ho diu (gluc). No feren un poc llarg enviant submarinos, helicòpteros, sa cavalleria, fins i tot fer passar es tren per plaça per disoldre els joves que enviaven cohets a sa lluna? (gluc).

Dissabte dematí, tenia hora al callista: es taxi no comparegué a cercar-me i això que en vaig cridar dos! Coses del tràfec. S'horabaixa, bicicletes. Lo seu serien carreres tot lo dia i que tancassen sa circulació per tot; ja aniria al callista un altre dia (gluc).

A sa berbena, per s'edat que tenc, no hi volia anar, però els jubilats no paguen i vaig pagar s'entrada al meu nét: 1500 ptes... quin glop!

Per primera vegada em feren un homenatge per vell. Lo únic bo va ser es vi que em regalaren, gluc, gluc, gluc, aaaaahhhh!

Aquella missa per joves que feren darrera es campanar amb aquells que feien d'angelets per amunt i per avall i sa comèdia amb aquella santa visió del cel, m'ajudaren a confortar l'ànima que prest es separarà d'aquest cos arruat i pansit (gluc, gluc).

L'endemà el nét va quedar a dormir a ca nostra (ja no em volen deixar tot sol. Va arribar molt tard, banyat, fent olor de pólvora: digué que venia de l'infern.

NOTES:

(1) En Xoriguer Valls Suau (l'any passat Carlos Tersero) és més alcohòlic anònim que gat conegut. De personalitat incoherent, més que inestable, és capaç de girar-se la camisa moltes vegades a la setmana (avui braç alçat, demà puny estret). Sempre qualificat "Non Remei" pels psicoanalistes, avui dia dissimula la seva malaltia amb l'edat.

(2) Gluc: renou que produeixen les begudes alcohòliques quan passen pel canó del coll.

DE SANT MATEUET A LES VERGES

A vegades és bo recordar com han nascut les festes. Unes han crescut i s'han consolidat, d'altres han passat a l'oblit.

Sant Mateuet va néixer amb l'esclat de la transició, després de passar les festes organitzades per qualsevol ajuntament, amb les ganes de rompre la faixa que ens havien col·locat.

Fa de mal oblidar la manifestació d'ara fa 10 anys per la plaça cridant l'eslogan: llibertat, amnistia i una nit amb cada tia; mesells com érem, baratàvem l'autonomia per un crit masculista. Però sant Mateuet es feia i conrava amb el crit del poble que aspirava a qualche cosa més que anar de cordeta als oficis que la gent d'ordre havia organitzat.

Més tard foren els petards que retrunyien als portals de les cases de qualche home de bé.

A Bunyola per sant Mateuet hem viscut pràcticament de tot. Hi ha hagut anys que l'assistència de forces de l'ordre ha estat superior als al·lots amb ganes de bulla. Manifestació posterior inclosa, alusions a l'antic règim, i impossibilitat de circular pels nostres carrers, com si fóssim un Euskadi qualsevol.

Hi ha hagut també cremades de paperets, però això és massa innocent. També hi ha hagut pasquins i octavetes demanant a la massa de la població de la primera i segona edat, màxim, que s'adherissin a la magna celebració de sant Mateuet, la qual se faria sense organització, caòtica, anàrquica. Ai! si don Toni Maura aixecàs el caparrí.!

Finalment petards per a tothom, sense assistència de les forces de l'ordre i sense alusions a l'antic règim, per bé que gent de la tercera edat se'n recordassin.

Qui no recorda com partiren els de La Iguana amb la coa entre cames? Ells

que havien atemorit tota Mallorca amb els seus diables tronadors i resulta que a Bunyola qui tronava era la seva de bateria.

I enguany, que ha estat? Shit! Enguany els sant mateueros aconseguiren la proesa de cremar el trespol de la plaça, de davant la biblioteca, després de donar un espectacle un punt fat. L'interés de sant mateuet estriba en què era un festa contracultural, per entendre'ns: sense fixacions prèvies, a veure-les venir, i a anar-les a cercar. Ara resulta que sant Mateuet por més o manco és com les altres festes, amb el mateix ritual: coetet amunt, coetet avall. Esquitadeta per ací, esquitadeta per allà. Molta esglèsia i pocs perdons. Venga ja, sant mateueros, que sense entemer-vos vosaltres mateixos us heu posat la faixa!.

I de Sant Mateu a les Verges, santa Ursula beneida! Si uns han perdut la imaginació, els altres no l'han tenguda mai. Hem sentit cantar peces a les verges tant interessant com "clavelitos" damunt de la qual no ens atrevim a comentar ni per la seva grandesa ni tampoc per la seva magnificència.

El dolor agre i àcid puja o davalla, tant se val, quan es comprova que el nostre al·lotam tria cançons com "clavelitos" per cantar a l'estimada vergeta. I a vegades quan aquest al·lotam és premiat a llençar coll avall un bon "xupito" deixant de banda els gloriosos bunyols i la mistela, palo o herbes dolces.

Tanc sa finestra. Sant Mateuet no sona i la vergeta celebra "xupito" darrera "xupito" amb s'enamorat. Bunyola creix amb intensitat.

SUBVENCIONS CULTURALS RESTRINGIDES

Un company de lletres menudes i de les altres, em feu arribar una notificació de la Sala adreçada a les distintes entitats culturals de la Vila, tot demanant-me, amb un mig somris de brega, què em semblava. La primera i immediata resposta fou, també, un altre somriure quasi mut que glaçà al meu company de bones hores.

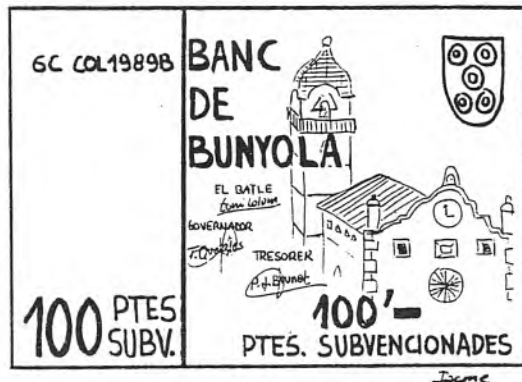
La nota, repetesc, adreçada als col·lectius i entitats que alimenten com poden, saben i els deixen, la gana cultural bunyolina, feia avinent que en una reunió de la Comissió de Govern del nostre Ajuntament, per iniciativa del

en català (per cert, quan normalitzaran la llengua ajuntamentera?), no explica els motius d'aquesta abstenció quetglera, però seria prou alligador conèixer el diàleg-discussió entre ambdós regidors pesemers si és que n'hi hagué.

Deixant de banda aquesta circumstància (morbosament curiosa), em sorprèn aquest interès consistorial en ordenar i voler legalitzar els distintes grups culturals. Jo no crec que s'hagi d'anar a l'anomenada "menjadora subvencionadora" amb el nombre de registre a la boca. Cert que el zel de l'ajuntament ha d'extremar-se, que les pessetes són comunitàries i que, per tant, han de ser controlades al màxim. Però aquest control no té per què passar inexorablement per una legalització, per una paperassa burocràtica que, de cap manera, canviarà el rumb particular de cada entitat, ni evitarà mancances o excessos, ni permetrà una distribució equànime de les subvencions. Les entitats, legals o il·legals, passades per finestretes tan lentes com antipàtiques, pòlisses i segells i males cares oficials, continuaran essent les mateixes. En canvi, certes subvencions, a legals o il·legals, seguiran essent sinó injustes, sí comparativament agreujants.

No ens hem de beure el seny: tres mil i busques ànimes no necessiten controls extrems, ni ser objecte de legalismes formals. Entre nosaltres, el parentiu més llunyà és el de fill de cosí, com aquell qui diu. Que una urbs com Ciutat reclami controls d'aquesta mena, sembla, en principi, adient; a Bunyola és una exageració per molt que ho marqui la llei. I ja ens entenem.

D'altra banda, pot ocórrer que aquest acord sigui discriminatori. Imaginem-nos que tres animetes decidim de posar en marxa un curset de meditació transcendental per tal de controlar l'estrés. I que per donar més rigorositat al curs, convidam al Maraha de Kapurtala, gran mestre meditador. A comptes de no engru-

Sr. Pere J. Brunet, s'aprovava instar la legalització dels soldats culturals si, donat el cas, decidien sol·licitar subvencions al Consistori. En poques paraules, que si no presentaven "papers", per molt que demanassen, se n'anirien de la Sala com madò Moreia. A favor d'aquest acord votaren tots els membres de la C. de G., excepte el Sr. Quetgles que es va abstenre.

Estranya que aquesta proposta partís del regidor Brunet, diligent ordenador-defensor-zelador del nostre urbanisme i que el Sr. Quetgles, igualment diligent defensor-zelador-impulsor de la cosa cultural s'abstingués. Sembla que hauria estat més obvi que proposàs aquesta cosona el Sr. Quetgles i, en tot cas, s'abstingués el Sr. Brunet. La notificació, redactada en castellà descomptant l'incís literal de la nota de Brunet,

DEIA

ARA FA 20 ANYS QUE

nar-nos els dits econòmics, decidim de demanar una pesseta subvencionada a la Sala. Ens demanen els estatuts de la societat o entitat, número de NIF i altres xirimies legals. Estupefactes i avergonyits, confessam tristement al funcionari de torn que nosaltres som uns pobres meditadors, tan sols, i no uns funambulistes legals, que per meditar no és necessari ni ser regidor, ni doctor, ni organista legal, ni fins i tot declarador d'Hisenda. "Doncs, no hi ha cap pesseta, repunyeta!"; "doncs a fer trons la meditació, la Sala i el darrer segell oficial, mecagondell!". I tot per un punyetero número emmagatzemat a Madrid.

pot passar a l'enrevés, que la meditació transcendental sigui del grat de la C. de G. (no deixa de ser una suposició remota) i que ens subvencionin amb algun ral. O que, sense demanar-ho, la C. de G. decideixi encarregar-nos el curset meditador a tres animes no legals quant a entitat. Aleshores s'estableix un greuge comparatiu als legalment legals. Per solucionar aquestes arbitrarietats jo no sé si no ens quedaria cap altra solució que sol·licitar dels bunyolins que legalitzin entitats, com més millor, encara que no en fotin brot, per si un dia, i de pas convertir-nos en la Vila mallorquina amb més entitats culturals legalitzades per centímetre quadrat de l'illa.

Seriosament, el que cal és debatere extensament què s'entén per subvenció i quins han d'ésser els criteris que s'han de seguir perquè aquestes siguin enraonades. No basta endurir els condicionants per evitar subvencionar activitats fantasmes (el d'un tal "Grup Parroquial s'Olivera" voloteja voltонерament). Perquè si es subvencionen, és una manca absoluta de diligència imputable solament als nostres administradors i no als soldats inarmats d'això de la cultura, tinguin o no tinguin NIF, IRPF, IVA, ITE, o un llamp forcat.

A la revista nº 10 s'anuncia:

Ets peninsular? Ets mallorquí?
VOLS APRENDRE DE LLEGIR I ESCRIURE EN LA NOSTRA
LLENGUA?

A ON? ACADEMIA MESTRE COLOM
QUINS DIES? ELS DILLUNS A PARTIR DE NOVEMBRE
A QUINA HORA? DE 9 A 10 DEL VESPRE.
QUE PAGUEN? ES GRATIS!!!

AVISA A: TOMEU QUETGLES PONS, Avda. Estació, 35
Tel. 25

El mes d'octubre de 1969 Telefònica tenia instal·lats 89 telèfons i 50 sol·licituds.

Dia 6 de novembre de 1969, per primera vegada feren de testimonis d'un casament tres dones.

D'unes converses d'En Jaume Vives Jaume sobre si la caça es pot considerar esport ono, extreim dues gloses: una del Sen Fullà amb En Calafat:

Som caçador d'escopeta
tant de vol com de posat.
Ves alerta, Calafat,
que si et veuen descuidat
et fotran sa senalleta

i una altra del Sen Llemeta en dia poc afortunat per la caça i la cercada d'esclata-sangs:

El sol se'n va a sa posta,
ni esclata-sangs ni perdius;
a lo que hem d'anar més vius
és que no nos fugi sa nostra

— illes —
cartonatges illes, s.a.

Cta. Palma-Sóller Km.15
Tel. (971) 61 38 11
07110 BUNYOLA

Bunyola Prehistòrica

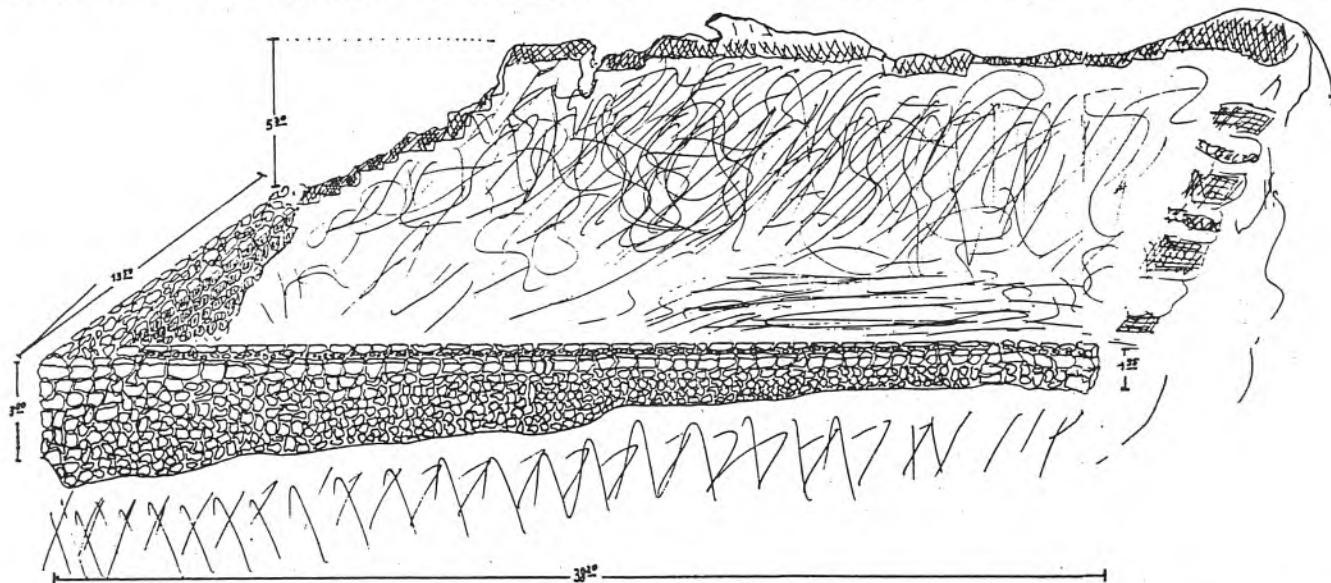
ES CASTELLET (I)

Avui volem parlar a E.C. d'"Es Castellet", tot intentant configurar la seva història a partir de diverses hipòtesis, de quan va ésser construït i de la seva finalitat. La tasca no és senzilla, la manca de documentació i d'anàlisis de la composició de la murada, així com la mancança d'objectes que ens puguin informar de l'habitabilitat, cultura, ocupació dels seus habitants, etc. fa que ens hàgim de moure, de moment, en suposicions més o menys fiables.

En Josep Mascaró Pasarius en el volum que féu per al Ministeri d'Educació i Ciència dels **Monuments prehistòrics i protohistòrics de l'illa de Mallorca** editat l'any 1967, classifica Es Castellet com a lloc científic i arqueològic, com

Crist) a conseqüència d'un substancial augment demogràfic, produït per invasions de nous pobladors, que obligà o féu necessària la defensa del propi lloc. Amb anterioritat a aquesta època, encara no es coneixia la guerra en el sentit modern del terme.

Configuraven els primers nuclis de població de Bunyola les coves i abrics d'Es Grau, Es Racó, coves de Ca'n Fil, part inferior d'Es Comellar d'En Cupí, etc. Aquesta interpretació queda avalada per les troballes d'un cementeri talaiòtic que feu **P. Rotger** en una finca molt pròxima a aquest primer nucli poblacional, si bé aquest tipus de cultura s'estableix entre els anys 800 i 500 abans de Crist aproximadament, ja en l'edat del

a resta prehistòrica, d'insegura classificació, dolent estat de conservació, i com a tal protegit segons indica el decret 2563/1966 de 10 de setembre.

El **Taller d'Història** de Bunyola assaja un parell d'hipòtesis en la línia que hem indicat en el primer paràgraf.

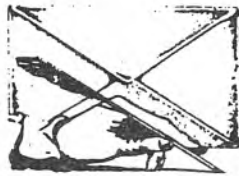
Avui comentarem alguna d'aquestes hipòtesis:

Vistes les exploracions que està fent **W. Waldren** a Valldemossa, bàsicament a Ferrandell-Olesa, Son Matge, així com treballs d'**A. Limongi** en **Història de Mallorca**, Ed. Moll, entenem que el nostre Castellet fou edificat durant les fases inicials del període talaiòtic (anys 1300 a 800 abans de

ferro.

En aquest context cal recordar que hi hagué en aquesta època una certa proliferació d'armes, una organització social jerarquizada amb uns grups dominants, construcció de murades, treballant la ceràmica, la pedra, l'os i el bronze.

Aquests hipotètics primers pobladors de la nostra vila s'alimentaven de la caça, la recollecció de fruits silvestres, esclatassangs, etc., però també de l'agricultura i ramaderia, per a la qual hagueren de menester Es Castellet a fi de salvaguardar els béns d'altres pobladors illencs en èpoques de fam.

CALAIX DE SASTRE

La nostra Vila fou la protagonista del fascicle número 44 de la **Gran Enciclopèdia de Mallorca** que setmanalment edita la revista **Brisas**. 10 pàgines que condensen els trets més destacables de la nostra història, iniciada, com a Vila, el segle XIII. Nombrosos gràfics i fotografies que componen un bon punt de partida per tot aquell que vulgui començar a saber coses i noves de nosaltres els bunyolins.

--- * ---

I ja que parlem de la Vila a papers forans, a l'**Onomasticon Cataloniae**, el primer tom del qual es dedicat a la Toponímia antiga de les Illes Balears, tractada per Joan Coromines i Josep Mascardo Pasarius, trobem que el nostre topònim no ha sofert cap modificació d'ençà de 1348. Anteriorment en sofí una el 1232 (Bunnola) i una altra el 1233 (Buinola).

El Partit Popular acaba d'estrenar nova Junta Local de la que destaca la integració de Gloria Servera, **palmanyolina**, que, pel que sembla, és una fervorosa defensora de la independència de **Palmanyola**. Això no obstant, la primera decisió fou adreçar-se al President Cañellas per tal que volgués fer-los el favor d'aconduir el torrent que per allà passa i que tant de matx diuen que fa quan li dona la gana.

--- * ---

Per cert que aquesta mateixa nova Junta comença a jugar fort: denunciaren la desídia de l'actual equip de govern quan a **Urbanisme**. La resposta d'aquesta majoria per part del batle **Colom** no podia ésser més llampant: denunciava certes irregularitats a finques pertanyents a **Joan Verdera** i **Carlos Guardiola**, membres tots dos de la Junta.

El passat 16 de setembre, 78 nins i nines de tot Mallorca d'entre 8 a 14 anys, participaren en el concurs de pintura infantil organitzat per l'**Associació de Veïns**. Una bona iniciativa des de tots els punts de vista que es miri. Un emperò, només, sobrevolava consirós per sobre de més d'una testa: el premi. **No et sembla fomentar el consumisme aquesta doberada per un infant pucèr?**, em deia un conegut, **no et sembla que un altre premi més adient amb el jovent menut hagués estat més encertat?** Potser sí, potser l'únic retret. De totes maneres, enhorabona als organitzadors i als premiats que són: **Margarita Fiol Juan**, **Maria Neus Cabot Nadal**, **Cecilia Oliver Miró**, **Fernando Llorca Sureda** i **Miquel Llabrés Sabater**.

--- * ---

El fet de nomenar Fill Il·lustre al **Pare Colom**, feu que més d'un volgués recordar una **biografia** molt singular que publicà aquesta revista en el número 3 de la present època, el mes de juny de 1986: **El moix de l'església**. Es tracta d'una narració engrescadora que si no heu llegit seria igualment esgrescador conèixer-la. Com tampoc estaria de més rellegir tot el publicat per E.C. i la resta, d'aquests dos nounats Fill Il·lustres, única manera de fer-los honor.

entrevístam a na COLOMA SUAUA

Na Coloma Suau Suau, "Vaivola", de 26 anys és una al·lota alegre i decidida que aquestes festes passades ha destacat per la seva participació i també pel tarannà amb que ho fa. Es Castellet se n'ha volgut fer ressò per si serveix per animar-nos a tots a no ser tan espectadors i sí més actors de la festa. De pas, ens hem aprofitat una miconeia per aprofundir en la vida de na Coloma, que és prou interessant. Des d'aquí el nostre agraïment.

Coloma, tu has demostrat tenir una gran passió per a la participació en les activitats del poble, concretament ara en les festes, a què es deu això? Potser sigui una manera de reivindicar alguna cosa? És una protesta o simplement una manera d'obrar teva?

Exactament, sí, més que res he volgut demostrar en aquests moments que la gent ha de participar més en les coses. Per exemple a les carreres de bicicleta, vaig ésser la primera al·lota que vaig participar, i ho vaig fer perquè m'agrada anar en bicicleta, passejar i practicar l'esport. M'agradaria que l'altra gent participàs.

I per exemple, l'altre fet d'haver participat en l'escalada, aquesta poca, diguem-ho així, por al ridícul, aquest coratge que tens...Feres la darrera en bicicleta però acabares? Què en dius d'això?

Jo crec que el que hi fa molt, és el caràcter de la persona. Jo sabia que a les carreres de bicicleta tot eren homes, que s'única al·lota que participava era jo, ho sabia ben abans, però vaig dir bé, lo important és participar. Vaig arribar la darrera però vaig aguantar la carrera fins al final. Amb l'escalada vaig pensar igual. No ho havia provat mai en la meua vida a això i vaig pensar: ho he d'intentar! Només veure tanta gent, l'ambient, vaig dir: "ho faig ara o ja no ho faré mai", i efectivament. Ara que quan m'estaven posant les cordes i tot allò per escalar, tremolava, i dins jo tenia una porada i deia: i si ara en ésser dalt vull davallar tot d'una? El primer que vaig dir a Emilio: "jo en no poder te diré baixem, però quan vaig ésser al primer"...al primer pis que diguessim, vaig dir: "no, ara he d'arribar fins alt, allò que començ he d'acabar", i així va ésser. Així i tot la gent me va animar molt i des de baix me varen ajudar.

I sensació de ridícul?

No, de ridícul gens. A la bicicleta sabia que hi havia gent molt més professional que jo. Jo fa molts d'anys que practico la bicicleta, i també hi faig viatges; he estat vint-i-tres dies pel Marroc, per Andalusia, i voltes per Mallorca. Mai ho he fet en pla competitiu, ni mai he tengut ganes de fer el primer, maldament alguna vegada m'hagi picat amb alguns companys i hagi pegat alguna estirada per dar-li canya. Ara bé, ridícul gens. El que volia era participar, m'era igual arribar la darrera, de fet ho vaig veure ja a la tercera volta, però vaig creure que havia d'a-

guantar. De totes maneres vaig veure gent molt més jove, que es va retirar abans. Això sí que m'hagués decepcionat molt, m'hagués sentida ridícula davant la gent i amb un poc de por.

Creus que Bunyola és un poble que ofereix possibilitats als joves o, per contra, hi veus sancances?

Jo crec que Bunyola és un poble que hi ha molta gent jove, i que és obert devora altres pobles, té molt d'ambient i l'únic que em sap greu és que la gent no sol participar amb massa coses. Els joves haurien de participar molt més. Jo normalment me sol apuntar a tot el que puc i tenc possibilitats, però veig que a la gent li fa falta que li peguin una empesa i els hi expliquis molt la situació i les coses.

Diries que els joves de Bunyola tenen poca empenta, idò?

Sí, un poquet sí. Això que els diumenges es quedin per dins el poble enlloc de sortir més d'excursió, o... Això d'anar en bicicleta podria ésser un bon grup, perquè qui més qui manco en té i n'hi ha de molt bones. Just tenir una bicicleta i treure-la per la plaça, això fa...

Coloma, per una part sembles nerviosa i per l'altra com a molt extrovertida. Aquesta manera de participar teva, és una manera de matar els nirvis? Com ets tu? Com és na Coloma?

Som molt nerviosa i decidida, i quant m'interessa una cosa procur aconseguir-la, o sigui, que som molt caparruda. També som molt oberta, crec. M'agrada xerrar amb la gent, tractar-la. Això que a vegades estic darrera la barra de Ca s'Espardenyer m'agrada i va amb el meu caràcter. Amb vint-i-sis anys que tenc, me qued amb l'endarrer de qualque dia tenir un negoci a Bunyola, no ho sé, qualque cosa cara a la gent. Això m'agradaria molt, molt.

Tu creus en el problema de la dona tan enomenat avui dia?. La dona està marginada, té problemes per accedir al lloc de treball, com ho veus?

Avui en dia crec que la dona s'ha espavillat molt, i un temps sí que quedava més a un costat, però ara té bastants d'estudis i ocupa bones places i conseqüentment bons sous. Jo no crec en la marginació de la dona ni tampoc mai m'he sentit marginada, en absolut!

De les festes passades, que en dius i com serien les festes ideals per a tu?

Les festes m'han agradat molt, molt. L'única excepció és Sant Mateuet, que no m'ha agradat gens. Crec que de cada any decau més, i jo som.

la primera persona dins el poble que l'esperava amb una ànsia terrible.

Abans, per jo, era una gran festa. Me'n record quan anàvem cantant per dins ca s'Espardenyer i es Central amb una guitarra, allò era massal Ara de cada any, i em sap molt de greu que sigui així, va minvant.

Tu Coloma, ets del St. Mateuet del flabiol i bandurria o del dels petards?

No, també m'agraden els petards, m'agrada tot el trull, però això d'enguany..., a les 6 els cafès tancats, etc... Crec que podrien tirar petards, però posant unes hores determinades, a les 8 tancar els cafès i qui no en vulgui, ja ho sap, que es quedi a ca seva.

L'any que vé ens hauríem de posar tots més d'acord, participar-hi més tal vegada, o organitzar-ho d'una altra manera. Els petards és una manera de manifestar la festa. El que va passar l'any passat amb La Iguana i un altre any amb l'Orquestrina d'Algaida, em va saber molt de greu. Què ha de dir aquesta gent dels bunyolins? I a mi que no me'n xerrin malament perquè els tenc gelosos.

Creia precisament que per la teva personalitat, tot el poble et coneix. Què passa has tornat un personatge o és dir una bestiesa?

Bé, na Coloma "vaivola" la coneix tothom. Jo som una persona que quan surt de ca meva m'agrada que me saludin i a mi saludar. Jo no sé pasar per davant una veinada sense dir-li bon dia o bones tardes. De sempre he estat simpàtica podem dir, i oberta cap a l'altra gent. El fet que em conegui tot Bunyola o quasi tot és que...no ho sé...he demostrat que m'agrada fer coses pel poble i per l'altra gent. No hi ha cap pretensió de ser un personatge.

No deu ésser que t'estàs preparant per unes futures eleccions? No estaràs fent pre-campanya?

No, per favor, això de la política no és lo meu.

I si haguessis de fer un programa polític mig útopíc mig real?

Ah! M'agradaria ésser la batlesa, jo ho canviaria tot...per exemple la manera bunyolina d'aparcar malament damunt la plaça. Vas a un altre poble i si el municipal et diu lleva't ho fas, aquí ens reïm del sant i de la festa, i jo som la primera bunyolina que ho faig. Així, canviaria un milió de coses.

Coloma, has destacat també per les teves arts culinàries, i això ho sabem des que vares guanyar un sopar amb la teva recepta de "salmó escalfat", a un concurs del Diària de Mallorca. D'on et ve aquesta afició?

Fa un parell d'anys, vaig fer feina a Ses Porxeres i en vaig aprendre molt. La cuina sempre m'ha agradat. Jo ja tenia una mica d'afició i allà la vaig consolidar.

Molt bé Coloma, per acabar ens agraderí que a aquest número també sortissin un parell de receptes teves a la secció Taula Parada, podrà ésser?

Sí, ja ho crec, amb molt de gust.

VIDEO

T A C C

FOTOGRAFIA

expert

Passeig Antoni Estarellas, 14 Telf. 61 30 88

lleixiu

LA MÉS PURA I DESINFECTANT
Privilegiada amb Registre Sanitari

EMPREU-LA AMB TOTA CONFIANÇA

Què és el S.I.A.C.?

El S.I.A.C. és un servei d'informació i atenció al ciutadà adscrit a la Conselleria Adjunta a la Presidència que té, entre altres, els objectius següents:

- Informar als ciutadans sobre les actuacions de l'Administració de la C.A.I.B. i sobre qualsevol altre tema que els ciutadans sol·licitin en relació als organismes dependents del Govern Balear.
- Donar a conèixer l'estructura i funcions de les altres Administracions: Consells Insulars Ajuntaments i Administració Perifèrica de l'Estat, radicades a les Balears.
- Facilitar informació sobre la tramitació d'expedients, línies d'ajudes de la C.A.I.B., etc.
- Recollir iniciatives i tramitar queixes i reclamacions sobre el funcionament de les diferents Administracions.

Com posar-se en contacte amb nosaltres?

Vengui a visitar-nos.

Ens complaurà la seva visita. Estem a la seva disposició de 08.30 - 14.30 hs. tots els dies laborables. Els dissabtes de 09.30 a 13.30 hs.

Truqui per telèfons.

Si no vol, no necessita desplaçar-se fins a la nostra oficina per a resoldre el seu assumpte. Ens crida al 900-321-321 i l'atendrem amb molt de gust i no oblidis, la cridada és gratuïta, conèixer el que volem no costa res!

Ens escrigui.

Si vostè no es pot desplaçar fins a la nostra oficina, o no té telèfon, ens pot escriure una carta i ben aviat rebrà notícies sobre la informació sol·licitada.

S.I.A.C Pl. DRASSANES, 4 - 07012 PALMA DE MALLORCA.

les nostres possessions :

l'Alqueria d'Avall

SITUACIÓ:

Al Sud-oest de la Serra de Tramuntana, al peu de la Serra d'Alfàbia. Fa partió amb Son Poc, Son Nassi, S'Alqueria Blanca, Raixa, Raixeta, Patoritx, Es Teix, Biniforani Vell, Alfàbia, Son Palouet, Sa Mániga, Ses Argiles, Cas Teuler i Can Nyavarro.

EXTENSIÓ:

743 quarterades.

La possessió actual comprèn:

- L'antiga possessió de Muntanya, on encara es conserves les cases dels senyors i la Casa des Pastor, que sembla ser fou el primer habitatge de la finca.

- L'Alqueria d'Avall.

- Sa Bassa que en un principi era només un hort i ara a donat nom a la zona.

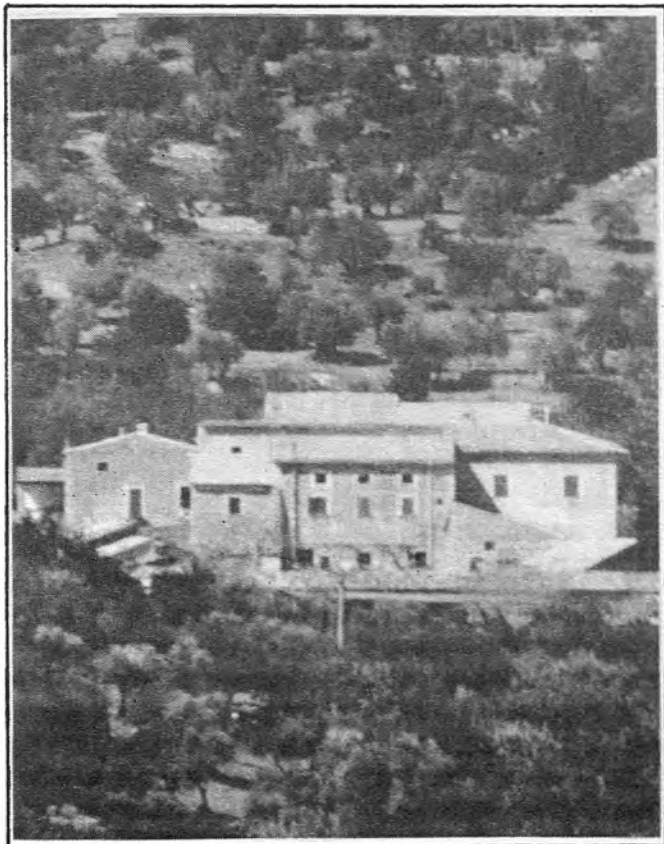
HISTÒRIA:

El nom de la possessió ens du directament a l'època musulmana a Mallorca, ja que el mot "alqueria" (en àrab "alkariia) significa: "la casa de camp amb conreu". No és difícil imaginar-se que fa uns cents d'anys ja eren aprofitades aquestes terres, i d'aquells temps vénen també el nom de S'era de Na Salema i el Puig d'En Bennàsser que pertany a l'alqueria per les cares de Llevant i el Sud.

Don Joan Noguier i Asprer és el primer propietari del què es té referència. A la façana de les cases es troba l'escut del seu llinatge. Després passaren a ésser, durant tres generacions, dels seus descendents: Joan Noguier i Pizà, Maria Aina Noguier i Ramon Soler, qui a l'any 1909 la vengué a Dona Catalina Sureda. Més envant fou venuda a la família Salas i actualment pertany a Dona Maria Rotger Salas.

TOPÒNIMS:

La possessió de l'Alqueria d'Avall conté una gran quantitat de sementers, fonts, puigs que només arriben a conèixer i a identificar-los els que han trescat bé per aquells paratges, com En Guillem i En Miquel Colom Colom, qui ens en anomenaren una incansable llista dels que comentam només uns quants:

Vista lateral

Es Pouet de Sa Muntanya: un sementer amb un pou viu i una altura considerable.

Sa Fesa, que du a Biniforani Vell.

Sa Serra des Pinar, Sa Llosa des Mart, Es Puig de Sa Casa de Sa Neu, Sa Coa de Sa Rata, Es Cingle de Sa Mila-

na, Sa Cova de S'Oubi, Es Puig Pla, Es barranc, Son Blanes, Sa Vela de Ses Alzines, Son Jardí, Es Calderó, Sa Coma dels Bandejats (on s'hi degueren amagar un grup dels perseguits als bàndols), Son Rossinyol, Es Puig de Ses Vinyes, Es Carreró, Es Pla des Llençolot, Son Pons, S'Era de Na Salema (que diuen que és antiquíssim i on s'hi tallà un pi de més de 100 quintars) i Es Penyalet de S'Heura on es trobaren enterrades monedes de l'època d'Isabel II.

També hi passen tres torrents: el de N'Angelà, el torrentó de Sa Bassa i el Torrent d'Alfàbia.

PRODUCCIÓ:

Per a l'explotació forestal se n'aprofitaven els alzinars i els pinars. Hi havia bosc a Son Sociés, Es Coster des Bosc, s'Ombrívol, els Colls de Son Nassi, Sa Plana, Sa Gúbia, etc. A més de la dotzena de ranxos, encara hi podem trobar quatre forns de calç.

La tafona va fer oli fins fa uns 20 anys, no només per a S'Alqueria, sinó també per a Son Pacs de Valldemossa, Es Cabàs, Sa Cova de Balnyalbufar i Son Sureda. Els sementers es dedicaven majoritàriament a faves, pesols i pastura pel bestiar que passava de les 400 ovelles.

LES CASES:

El que crida més l'atenció en arribar a les cases, és la gran clasta empedrada que té uns 900 metres quadrats, amb un enormelladoner i un brollador octogonal.

A la casa dels senyors hi ha una sèrie de cambres petites anomenades "estudis", i el m's curiós és que cap

dels portals de pedra viva que les separen tenen la mateixa altària. Aquestes sales contenen una gran quantitat de plats antics i rajoles pintades de molts colors, com a decoració.

Vos deixam amb un fet ben real que passava gairebé cada setmana, entre el silenci i la solitud de les muntanyes i les cases de l'Alqueria d'Avall:

El pastor Bernat, que se'n cuidava de les ovelles a Muntanya, solia devallar cada setmana al poble a cercar queviures, però si per mala sort algun dia se li acabava el pa abans d'hora, no dubtava en pegar un crit tan fort que el sentien de les cases de l'Alqueria, i els amos se'n cuidaven d'anar-hi a cercar i fer-li arribar. Deien els que el sentien que: "no hi havia cap tro d'escopeta que fes sa meitat de renou".

Agraïm la col·laboració de D. Guillem i D. Miquel Colom Colom.

Bàrbara Suau Font

BIBLIOGRAFIA.

Segura, Miquel, *Possessions de Mallorca*. Edicions Teix. Palma.

Castell Cañellas

MATERIALS DE
CONSTRUCCIÓ
I DECORACIÓ

—**—

Germans Cabot 48 i 54 Telf. 613186

TALLERS QUETGLAS
Xapisteria i Mecànica en general
Passeig Antoni Estarelles
BUNYOLA

CORRESPONDÈNCIA QUIMÈRICA

AL VOYAGER

Allunyadíssima escodrinadora:

Et sorprendrà, n'estic segur, aquesta missiva avesada, com estas, a informar i no ésser informada. Però el què contes que contes d'aquest espai que ens envolta a cops de misteri ha sobtant tant i tant a aquesta discretona personeta (qui sap si excessivament massa terrenal), m'ha fet obrir tant desmesuradament els ulls de l'esglai que no puc estar sense enviar-te, des d'aquest punt insignificant de la bolla blava, unes ratlles estorades com a penyora de gratitud per la teva més que lloable feïnada.

Permet que recordi unes dades sobre la teva història íntima

que per la seva naturalesa m'obliguen a fer un esforç tan sideral com el teu viatge per còpsales mínimament. Segons sembla, ets un artefacte de 825 quilos que costà uns 103.000 milions de pessetes i que fins ara duus recorreguts 5.400 milions de quilòmetres. I si bé puc arribar a saber com és el teu pes, em costa molt calibrar amb exactitud el teu cost en pessetes i ja ni puc apropar-me al mareig de la llargària del teu viatge, acostumat a les passes o, a tot estirar, a uns cents de quilòmetres; això si el vertigen no m'arruga en ventrell com una pansa.

Deixa que segueixi escarrifant-me amb la teva peculiar biografia.

Han previst que "facis camí" (recorda que de la terra som i com ella parl) a través del buit interestel·lar fins l'any 2014, límit de la teva existència i que el pròxim apropament a un altre cos sideral (si no ens esvares, encara més, les bosses del misteri) es produirà l'any 42.000 (què dintre diran de l'home de Cromanyó?) quan passis a 1,7 anys-llum (uns 160 bilions, amb "b", com solen emfatitzar els locutors) encara que ja siguis matèria inerta, a mercè de camps magnètics enfolllits i juganers. Posteriorment, l'any 296.000 (a a home de Neandertal, com foi el pintaran?) travessaràs el camp d'influència d'una estrella que repon al nom de Siri que et quedarà a un discretó tir de fona: 4,3 anys-llum o el seu equi-

Jcme

valent, 400 bilions (amb "b" de "burrada") de quilòmetres.

T'he de dir que el teu incansable xafardeig galàctic, almanco a mi, m'ha desmuntat molts de castells encantats. Jo no sé tu, però a mi, l'espai sideral, les estrelles, aquest cel tan poc terrenal però fet tant de terra, tan nostre sense conèixer-lo gaire, aquesta "cosa" enigmàtica que has fotografiat de vuitanta mil maneres, sempre havia estat la resposta misteriosa i quasi sempre acceptada, a preguntes profundíssimes, de difícil accés.

I no obstant això, estic content d'aquesta singladura

teva per allà dalt (o abaix?), ni que sigui per la teva patent humana, pel teu infantament metàl·lic però a cops de carn i d'home. Ja veig que me n'hauré d'anar amb tu més enllà de la via làctia per tal de trobar nous enigmes i respostes inacessibles, de moment. Encara que ni amb el teu ajut podem saber en certesa ni què som, ni d'on venim, ni què fem ací ni cap on anam.

És curiós: tu trescant, indagant, desmuntant teories amb un buf i una mirada, deixant-te anar per camps diversos d'influència amb missatges terraquis impresos a la teva cuirassa fèrria, xafardejant amb el zènit de saviesa humana adossat a la teva estela i aquí abaix (o dalt?), els teus engendrats, penjats a l'eterna contradicció de saber crear ginyes com tu i no voler infantar-ne, urgentment, d'altres no tan costosos ni envitricollats com tu i que necessitam més que l'aire; però ens perdem inexorablement per les bardisses de l'estupidesa i de la desraó. I encara que ho sembli, no es tracta de cap altra història, ans de la mateixa.

Així i tot, espera'm, Voyager, tres passes més enllà de la constel·lació d'Orió i farem una xerradeta.

Extasiat per la teva saviesa, que també és una micoieta meva, et saluda afectuosament,

GOVERN BALEAR

Conselleria de Educació y Cultura

ASSOCIACIÓ PREMSA FORANA
DE MALLORCA

20 ANYS D' **es castellet** Breu anàlisi del seu primer any (1969)

El desembre de 1968 naixia a Bunyola una de les curolles col·lectives més ben acollides de les diverses que al llarg del temps s'han vist infantar a la vila; la revista **ES CASTELLET**. Analitzar o radiografiar el primer any de la seva vida, a manca d'un estudi profund de les distintes temptatives d'instaurar mitjans de comunicació a Bunyola, és un exercici que va més enllà d'una simple i qüestionable dèria nostàlgica; pel què representà i per la seva pròpia història és un exercici de gratitud als que feren possible una aventura com aquesta i una capbuçada alligadora pels aires de tota mena que donaven forma als vilatans de fa vint anys.

Segons indiquen els redactors a l'editorial del número "0" (com deia, de desembre de 1968) intentaven proseguir una tradició que cessà l'any 1959: la publicació d'un periòdic mural que ja es deia, precisament, **Es Castellet**. Això sí, canviant el format mural pel foli ciclostil. A part d'aquesta diferència formal, els impulsors pretenien també deslliurar-se de les directius parroquials que presidien el Castellet-mural i de l'òrbita de l'administració encara que fes ús de dependències i estris seus. Volien fer un **periòdic de Bunyola y para Bunyola**.

A part d'aquesta idea de tradició, no podem oblidar-nos del context que envolta aquesta inauguració per intentar cercar-ne raons o motius: el mític 68 amb maigs francesos, primaveres de Praga, moviments pacifistes, contestació, ganes de canvis, implantació pràctica de les decisions preses en el Concili Vaticà II i d'altres. Cal recordar que un dels seus impulsors va ser En Joan Parets i Serra, sacerdot recentment consagrat per aquelles saons.

S'ha de dir que, analitzant els primers números, els seus redactors, encara que desitjassen amb tota la força del seu coratge donar forma definitiva al periòdic, no les tenien totes segures: des del primer moment confessen que **la aparición de este periódico dependerá de su acogida y de las posibilidades económicas** i al llarg de l'any que analitzam no es cansaran de qualificar aquells folis **periòdic volante**. En aquest sentit, si als bunyolins els sorprengué positivament l'aparició d'**Es Castellet** es pot dir que als seus redactors també els sorprengué aquesta bona acollida popular.

Analitzar per què "caigué" tan bé aquesta publicació no és gens fàcil. De tota manera hi ha diverses circumstàncies que, possiblement, hi tengueren molt què veure: d'una banda la seva singularitat i d'altre el seu caràcter marcadament bunyolí. Fa vint anys, a part dels tres diaris ciutadans (el dilluns s'hi afegia l'"Hoja del Lunes") no hi havia gaires mitjans informatius locals: només Sóller, Felanitx, Manacor i algun altre, mantenien publicacions periòdiques. Així **Es Castellet** fou peoner del que ara coneixem per "Premsa Forana". Si a això hi afegim la seva "bunyolitat", potser ens topem amb algun dels motius del seu èxit.

Per il·lustrar aquest viu interès dels bunyolins per la revista, observem els següents botons de mostra: Durant l'any 1969 varen ser 23 les **Cartas del lector** que arribaren a la Redacció. I és significatiu que la gran majoria animin aquella colla de responsables i que indiquin sempre **nuestro periódico**. D'altra banda, la tirada era d'uns 260 exemplars, un bon nombre si tenim en compte les famílies que té Bunyola. Finalment la més exemplificadora: el mes de juny el Consell de Redacció demana col·laboració per poder comprar una màquina d'escriure que costava 14.500 ptes d'aleshores. Doncs bé, pel desembre s'havia amortitzat més del 65% del cost, és a dir 9.534 ptes.

¿Qui eren els seus redactors? Si ens hem de regir pel què diu la pròpia revista, el número "0" ens assabenta que la Directora és la **Biblioteca Municipal** i que els seus responsables són En Joan Parets i Serra i En Joan Palou i Morro. Això no obstant, aquesta advertència no es repeteix a cap altre número de l'any analitzat, encara que tots facin avinent que la **Redacción y Administración** són a la Biblioteca esmentada. Però en el número 8 (agost del 69) dedicat quasi exclusivament a la commemoració del primer centenari de la fundació del Convent de les Monges, trobam una llista dels que havien preparat aquell número i que correspon als que col·laboraven, amb més o manco assiduitat: C.Vives, A.Palou, C.Balle, C. Verdera,, J.Vives, J. Mateu, M.Morro B., J. Parets, M. Morro P., I. Mateu, J. Palou, A. Oliver, D. Conti, M. Negre i G. Suau. Una redacció que destaca, sobretot, per la seva joventut.

I al jovent i al seu món van dirigits gran part dels articles, cartes i reportatges. Escrits que transmeten les inquietuds i la problemàtica

dels joves de Bunyola àvids per trobar el lloc que creuen que els correspon en el micròcosmos bunyolí. Així i tot, la informació que ofereix és ben àmplia: des d'un **Bunyola dia a dia**, recull diari del més destacable, passant per un **Sabian que ...**, notes quasi telegràfiques sobre curiositats històriques, acabant per diversitat de comentaris de caire històric i folklòric sense oblidar cròniques esportives i notícies relacionades amb altres entitats.

De les col·laboracions en forma d'articles cal destacar, entre una llista de més de 70 signatures que col·laboraren al llarg de l'any, les seccions fixes **Records de ma infantesa**, D'Antoni Riera i Estarelles (convertits en llibre l'any 1984), **Notes d'un excursionista** de Jaume Vives Jaume, els **Poemes** (22 en total) de Miquel Morro, Guillem Bujosa, Jaume Mateu Conti, Bernardo Pericàs i JASB i els escrits de D. Andreu Estarellas Pascual i el Pare Miquel Colom Mateu. Don Andreu hi publicà **Estampes antigues de Nadal** (nº 0), **Estampes antigues de Quaresma** (nº 3), **Estampes antigues de Setmana Santa** (nº 4) i **Es Cantó** (nº 6). El Pare Colom, la sèrie **Bunyola** (nos. 6,7,10,11 i 12) on exposa la seva teoria sobre l'origen etimològic de Bunyola i una col·laboració especial en el número 8 **En el primer centenari de la Fundació del Convent de les Monges a Bunyola. Sor Celestina**.

Es Castellet, quant a la llengua, sempre va ésser bilingüe. En els números que analitzam la llengua més usada, amb diferència, és el castellà. És significatiu observar que els continguts propis de la Direcció editorial fossen en castellà i que emprassen el català alguns dels seus col·laboradors. En aquest sentit cal dir que les col·laboracions de D. Andreu Estarellas, d'Antoni Riera Estarellas (excepte una titulada **Origen del nombre de Bunyola** en el nº 4) i Jaume Vives Jaume varen ésser sempre en català. Curiosament el conjunt **Bunyola** del P. Colom (originat pels **Orígenes ...** de Riera) està escrit en castellà, no sabem si per raons de tipus didàctico-divulgatiu, motivat per la llengua d'origen de l'escrit que replica o per altres raons alienes.

Per acabar cal dir que l'any 1969 fou el preludi esperançador d'una publicació audaç que valentment conclougué, plètòrica de forces, la seva primera etapa als voltants de l'any 1972 per "imperatius legals". Una revista peonera en moltes coses que va saber connectar directament a la pell dels bunyolins, ara fa vint anys, que amb molt poc esforç la feren absolutament seva. Sens dubte la història més recent de la vila sense **Es Castellet** hauria estat mancada d'una eina que marca decisivament moltes actituds.

Jaume Mateu Martí

PENSAR I VIURE (2)

per Gregori Mateu

15.- Pot ésser que hi hagi més saviesa en allò que un calla que en tot allò que un explica i diu.

16.- T'he sentit massa vegades parlar de cercar nous camins dins la teva tasca de cada dia. ¿No seria millor que els construïssis?

17.- Me dolen prou les grosseries dels amics cap a la meua persona. Però, encara me dolen molt més els intents de justificar-les.

18.- N'hi ha que en nom de la cultura volen rompre tota tradició. No és això una prova evident d'una gran manca de cultura?

19.- Si hi ha netedat de cor
hi hairà equilibri en el caràcter.
Si tenim el caràcter equilibrat
hi haurà un entorn millor.
Si hi ha un entorn positiu
hi haurà un clima de felicitat.
Si hi ha un clima de felicitat
valdrà la pena viure i cantar.

20.- Les meves idees són com els arbres. Perquè creixin saludables necessiten les ventades i les pluges de l'exterior.

21. N'hi ha que sempre troben totes les portes i finestres tancades per poder entrar dins ells mateixos. Han perdut fa temps la clau de la pròpia interiorització.

22.- Si tan sols t'agrada sentir allò que afalaga les teves orelles, jamai arribaràs a sentir la veritat.

23. Els artistes que en nom de la modernitat han d'acudir als tòpics del sexe o a les carrinclonades de la grolleria per divertir la gent, és perquè ja no tenen els recursos de la creativitat, de la imaginació i de la genialitat.

24.- El preu que has de pagar sempre per viatjar cap a un futur millor, és, sens dubte, el de l'esperança.

25.- La verdadera felicitat no estar en fer allò que un vol, sinó en estimar allò que un fa.

TAULA PARADA

Avui param taula també amb na Coloma, tal i com ens ho assegurà a l'entrevista que mantinguérem amb ella per a aquesta mateixa revista. Una altra vegada gràcies, i que en poguem tastar molts de plats fets teus!

SPAGHETTI AMB CREMA D'ESCLATASSANGS.

Per aprofitar els paners d'esclatassangs que trobeu per Sa Comuna, na Coloma vos proposa aquest primer plat.

Ingredients:

- 300 grams d'esclatassangs.
- 400 grams d'spaghetti.
- 1 pot de nata líquida.
- 2 alls.
- Julivert.
- Oli, sal i pebre bo.

Preparació:

Tallau els esclatassangs, nets, a trossets. Si en teniu, mesclau-ne un parell de castes. Sofregiu-los, picadets, amb un poc d'oli, els alls i el julivert, fins que siguin ben tendres. Afegiu-hi la nata, posau-hi sal i pebre bo i fes-ho coure tot a poc a poc durant uns cinc minuts més. Bolliu els spaghetti en molta d'aigua i un poc de sal; esclau-los en aigua ben freda i després mesclau-los amb la crema d'esclatassangs. Ja es poden servir tot d'una. És un plat molt gustós i fàcil de cuinar.

LLOM AMB PEBRE BO.

Ingredients:

- 4 tallades gruixades de llom de vedella.
- 2 cullerades de pebre bo verd.
- 1 pot de nata líquida.
- Oli, conyac i sal.

Preparació:

Escampau el pebre bo sobre el llom; pijau-lo bé perquè la carn n'agafi el gust i deixau-ho reposar mitja hora. Sofregi-lo en un poc d'oli i flamejau-lo amb el conyac. Retirau el llom i posau-hi sal. Després guardau-lo en un lloc calent. Mesclau la nata amb

una mica d'oli de fregir la carn i deixau-ho coure un minuts. Afegiu-hi la carn i encalentiu-ho tot. És un plat ric!

PUDING DE COCO.

Ingredients:

- 100 grams de coco ratllat.
- 3 ous.
- 1 pot petit de llet condensada.
- Sucre per encaramelar el motlle.

Preparació:

Mesclau els vermells d'ou amb la llet condensada. Afegiu el coco ratllat i 1/4 de litre d'aigua, i després els blancs d'ou a punt de neu. Abocau-ho dins un motlle cobert de caramel i deixau-ho coure al bany maria durant una hora, més o manco. Si el feis bé, serà boníssim!

COOPERATIVA NTRA. SRA. DE LES NEUS

varietat d'articles de consum diari
preus ajustats al màxim

HOROSCOPO. ETER

Prof. XIM ESTRELLA

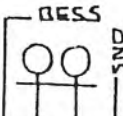
ARIES

La música us portarà per camins hipersensibles: sentireu com els seus flaires inundaran la vostra ànima de pau, tranquil·litat i un benestar que envejarà tothom. Un únic inconvenient: el vostre instrument flairant serà la xirimia. Ja us ho fareu amb la família i veïns.

TAURE

Som a la tardor, temps trists on tot sol caure i penjar. I parlant de penjarolls, vius a tot el que us penja o pugui penjar. Si cal, cirujia estètica. Ballau, el ball us serà un desestressant molt bo i "En Joan Petit quan Balla" el més efectiu.

GEMINI

No és la meua intenció posar-vos de mal humor, però teniu un pervindre immediat decebedor: pocs doblers, mala salut, mals d'amor, mala boca i mala llet. ¿Solució? Un retir a Sa Cova de Can Fil o canviar de nom i persona; encara que així i tot ...

CANCER

Perdonau la predicció del passat número: dia 25 de setembre no era el millor dia per a vosaltres. Errar és de savis! No obstant, dia 28 de desembre, de matinada, sentireu una cridada encisadora: seguïu-la que no es n'empenedireu. I consti que no és cap innocentada.

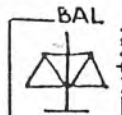
LLEO

Els extraterrestres contactaran amb vosaltres cap al dia 3 o 4 de desembre. Cantau-lis el "volen volen..." que segons els americans els posa com una moto. Absteniu-vos de demanar a tothom si us estimen que les sorpreses poden alterar les vostres febles neurones.

VERGE

"Ens compixen i diuen que plou", diu un refrany castellà. Com us sentiu, pixadors o mullats? Parau-hi molt d'esment que pot ser determinant en els propers dies. Els paraigues seran els vostres signes eròtics per excel·lència i el problema d'incontinència la vostra creu.

LIBRA

Parau esment als vostres somnis. Us recoman, també, una visiteta al psicoanalista. Si es posa a plorar en sentir el vostre relat, no passeu ànsia: o és enveja o és com vosaltres. No aneu de berbes i aprofitau la cera i quelcom més quan caigui.

ESCORPIO

Donau excessiva marxa al cotxe, a la butxaca i a la llengua. Alerta. Estimareu exageradament la vostra parella i ho consentireu tot només que us doni un poquet del seu cos, i no us dic segons quin. Aprofitau-ho que això és com el Haley: vé cada 75 anys.

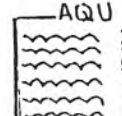
SAGITTARI

Tenc les bolles de l'endevinació massa gandules per perdre el temps en dir-vos com anireu pròximament. I les altres de ben poc servirien: en tenen prou amb el què acompanyen. No obstant, vius, molt vius, que si no, ni epitafi ens deixaran els hereus.

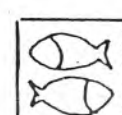
CAPRICORN

Possiblement sigueu el signe més afortunat si ens hem de regir per les prediccions. El mal és que aquest endevinator passa per ser befós i poc seriós, cosa absolutament incerta. I si no me creis, ja me contestareu. Evitau els comptables, els predicadors i els consells de la parella.

AQUARI

S'atansen uns dies mesells de fortuna. Només de bossa, però, perquè d'amor i cor anireu molt descompasats: voldreu estimar nimfomanament i la vostra parella voldrà descansar abúlicament. L'única solució serà sintonitzar les ganes, els llocs, els cossos i els horaris.

PEIXOS

Us convenen una mena d'exercicis espirituals per re-situar-vos en el món i a ca vostra que no sou més que un zero a l'esquerra. Alerta a la vostra excessiva sensibilitat que pot provocar-vos calbícia, taquicàrdia i rialles a qui vos escolti.

Sa Torreta

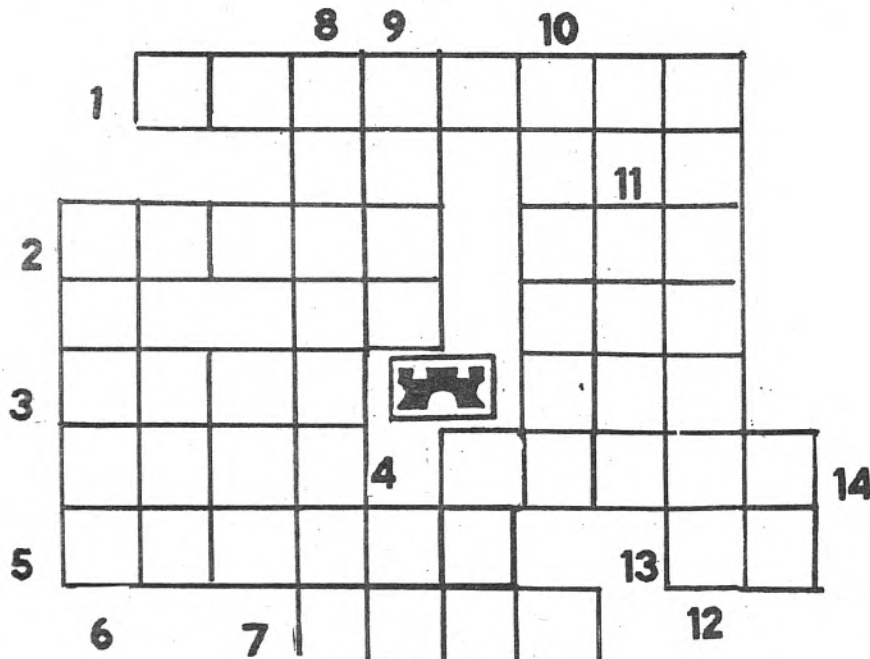
Com recordareu, SA TORRETA començà amb una ginkama cultural que havia de concloure en un sorteig entre tots els participants. Com que a aquest número no hem rebut cap resposta, hem decidit suspendre la ginkama i donar un obsequi als següents lectors que ens enviaren les solucions a la primera Torreta: Joan Cabot Nadal, Miquel Àngel Borràs Font, Maria dels Àngels Estelrich Dolç, Maria Suau Font i Maria Immaculada Suau Lòpez.

MOTS ENCREUATS

Si els feis bé, encertareu sis dels llinatges més comuns de Bunyola.

- 1.- Mamífer roegador, de coa llarga i menuda, que bóta pels pins i menja pinyes.
- 2.- Llinatge bunyolí que també és nom de persona.
- 3.- Al revés, mascle de la gallina.
- 4.- Mamífer de color entre groc i roig, conegut com el rei dels animals.
- 5.- Animal quadrúpede, amb dos geps.
- 6.- Llinatge de Bunyola. També és ocell domèstic.
- 7.- Animal allargat i sense potes, que cada any

- canvia de pell.
- 8.- Llinatge de Bunyola.
- 9.- Al revés, llinatge de Bunyola que és contrari a l'aspre.
- 10.- Llinatge comú al nostre poble i és sinònim de torrent.
- 11.- Al revés mamífer aquàtic, molt intel·ligent.
- 12.- Llinatge bunyolí del qual la nostra revista n'és diminutiu.
- 13.- Animaal domèstic, molt lleial a les persones.
- 14.- Llinatge de Bunyola, relacionat amb una festa d'hivern.

SOLUCIONS: 1. Esquírol, 2. Maten, 3. Gall, 4. Llicó, 5. Camell, 6. Colom, 7. Serp, 8. Quetgles, 9. Suau, 10. Riera, 11. Dofí, 12. Castell, 13. Ca, 14. Nadal.

ENDEVINALLA

Aquesta endevinalla és feta per un grup de nines i nins de 7 anys. Anima-vos a fer-ne, i si ens les enviau les publicarem.

Una escala per pujar al cel
 que se vesteix de blanc a l'hivern.
 Un triangle molt mal fet,
 tan fort com si fos de ferro,
 Té fills verds, gegants i nans,
 que quan fa vent mouen res Mans

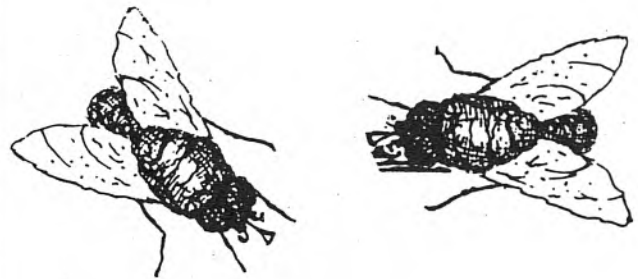

DIBUIX MISTERIÓS

On són els tres cercadors d'esclata-sangs?

SOLUCIÓ: Girau el dibuix i els trobareu amagats entre les branques.

SOPA DE LLETRES

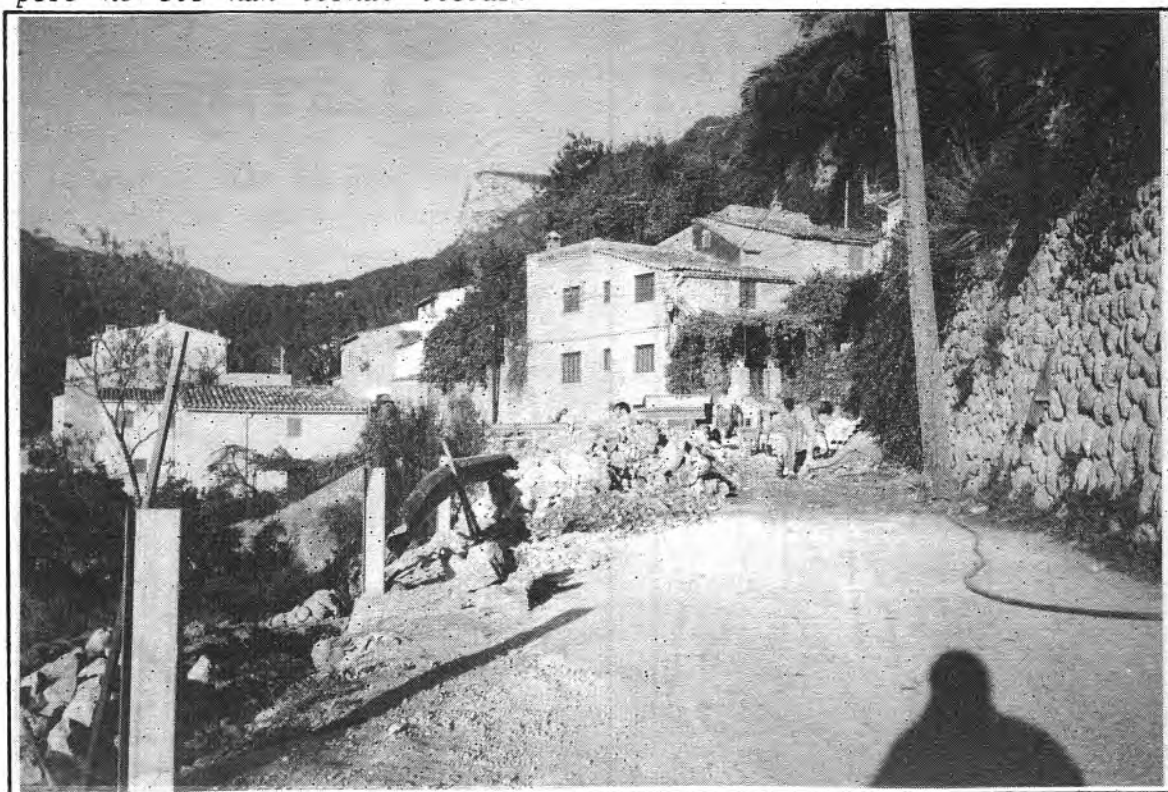
En aquesta sopa de lletres heu de trobar dotze paraules d'una síl·laba referides a parts del cos.

SOLUCIONS: Pel, dit, front, cor, dent, peu, nas, cul, ull, coll, cap, pit.

L'Ajuntament poc abans de les eleccions decidí posar aquests bancs a la Costa de s'Estació, mirant cap al Penyal d'Honor. Algú ha dit que ho feren precisament per si serviria a algú el dia de la reflexió, però no els han tornat llevar.

Visió de les obres realitzades a la carretera d'Orient després d'haver-se enfonsada. La carretera en teoria ha estat tancada al trànsit però més d'un ha aconseguit passar fent algunes proeses, mentre els obrers aplaudien la gosadia amollant befes.